

Матеріали XIX наукової конференції ТНТУ ім. І. Пулюя, 2016

УДК 371

Марія Дутка

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДИДАКТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПІДРУЧНИКА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ НЕМОВНИХ ВНЗ

M. Dutka

DIDACTIC AND METHODOLOGICAL PECULIARITIES OF THE CONTEMPORARY FOREIGN LANGUAGE TEXTBOOK FOR GSP STUDENTS

Якість освіти сучасного українського студента повинна відповідати міжнародним уявленням щодо основних компетенцій справжнього фахівця, до яких належать: фахова, соціокультурна та іншомовна комунікативна компетенції [1, 33]. Випускник ВНЗ повинен володіти вмінням швидко й вільно висловлюватися іноземною мовою у процесі досягнення ним соціальних, академічних і професійних цілей.

При цьому підвищується і роль підручника з іноземної мови, як джерела знань про країну й світ та інструмента розвитку умінь і навичок комунікативної взаємодії в багатонаціональному суспільстві. Підручник з іноземної мови має свої структурно-змістові особливості, які істотно відрізняють його від підручників з інших дисциплін. Специфіка предмета „Іноземна мова“ полягає у тому, що домінуючим компонентом змісту навчання іноземної мови є не оволодіння основами наук, а опанування основними видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання і письма), а також розвиток здатності до безпосереднього (вербального) та опосередкованого (через друковані та електронні носії інформації) іншомовного спілкування.

Відбір змісту навчального посібника і побудова його структури значною мірою впливають на ефективне використання підручника студентами. За А.В. Фурманом слід розмежовувати зовнішню структуру (візуальна побудова) і внутрішню (логіка розгортання) освітнього змісту [3, 120]. Щодо зовнішнього структурування, то, на нашу думку, ефективним буде розподіл змістової частини на тексти та діалоги із завданнями, що дають можливість студентам здобувати необхідні лінгвокраїнознавчі й фахові знання та розвивати навички і вміння, які їм будуть потрібні для спілкування в іншомовному середовищі. Важливим компонентом є при цьому апарат орієнтування, до якого відносяться передмова, заголовки, вказівники, графічні сигнали-символи, предметний покажчик, а також довідково-інформаційний матеріал, бібліографічний список використаної і рекомендованої літератури та on-line джерел.

Своєрідність архітекtonіки змісту та оформлення підручників з іноземної мови визначається змістовим модулем. Професійно та фахово зорієнтоване навчання іноземної мови у немовних ВНЗ складається з трьох компонентів (змістових модулів) і відповідно відбувається в таких напрямках [1, 9]: **1) соціокультурне спрямування** – загальний курс іноземної мови (загальнонавчана мова, мова для повсякденного, побутового спілкування); **2) фахове спрямування** – курс іноземної мови для спеціальних цілей (для спілкування спеціалістів різних галузей); **3) професійне спрямування** – курс іноземної мови для ділового спілкування, що є типовим для багатьох сфер професійної діяльності (напр., написання резюме, ділове листування, розмова по телефону тощо), а також для підприємницької діяльності. Питання доцільності взаємозв'язку та послідовності цих компонентів у навчанні іноземної мови за професійним спрямуванням завжди були в полі зору вітчизняних (О.Б. Тарнопольський, С.П. Кожушко, С.К. Фоломкіна, І.М. Берман та ін.) і зарубіжних (Т. Хатчінсон, А. Вотерс, Г. Функ, Д. Леві-Гіллеріх, Р. Бульман, У. Ом, Н. Бекер, Й.

Браунерт, К.Г. Айсфельд та ін.) методистів-дидактиків. Однак і досі немає єдності в поглядах на цю проблематику, про що свідчать наявні нині підручники.

У вітчизняній методиці навчання іноземних мов заслуговує на увагу дослідження С.П. Кожушко та О.Б. Тарнопольського, згідно з яким стратегія вивчення даних курсів (а, відповідно, і проектування змісту підручників) за професійним спрямуванням може розгортатися двома шляхами: **варіант А** стосується студентів економічних спеціальностей, а також випускників вузів і факультетів економічного профілю, які працюють у бізнесі. Навчання починається із вивчення загального курсу іноземної мови, що переходить у курс іноземної мови для ділового спілкування і продовжується оволодінням курсу іноземної мови для спеціальних цілей, котрий потрібний спеціалісту конкретної галузі; **варіант Б** зорієнтований на студентів неекономічних спеціальностей. Тут пропонується інша послідовність: після загального курсу іноземної мови доцільно вивчати курс іноземної мови для спеціальних цілей, а потім курс іноземної мови для ділового спілкування [2, 22-23]. В подальшому важливо забезпечити студентів навчальними матеріалами, які дозволили б їм поєднати вивчення іноземної мови з їх професійними та науковими інтересами в рамках курсу іноземної мови для наукових цілей.

На нашу думку вивчення курсу іноземної мови для ділового спілкування має відбуватися на базі загальнонавчальної мови після відповідного рівня розвитку умінь і навичок з аудіювання, говоріння, читання й письма. Якщо навчання мови для повсякденного спілкування відбуватиметься у рамках курсу ділової мови чи курсу для спеціальних цілей, то конкретне професійне спрямування призведе до обмежень, з одного боку, в тематиці та ситуаціях, а з іншого, до неналежного розвитку мовленнєвих навичок студентів. Адже при цьому мовні труднощі будуть накладатися на змістову складність тексту, оскільки на початковому етапі навчання у вузі студенти зазвичай недостатньо знайомі зі своєю майбутньою професією. Після цього доцільно задіювати фахово орієнтовані тексти підручника. Однак слід відзначити, що всі три курси не можуть існувати в чистому вигляді, а тісно переплітаються і доповнюють один одного.

Даний підхід до навчання іноземної мови згідно зі специфікою кожного конкретного вузу вартий уваги з кількох причин: по-перше, він повністю відповідає загальнодидактичному і загальнометодичному принципу доступності, що вимагає рівномірного розподілу матеріалу під час всього періоду навчання; по-друге, сприяє швидкій адаптації людини у ситуації зміни професії чи сфери її діяльності в межах однієї спеціальності; по-третє, на старших курсах студенти вже конкретно визначаються із сферою своєї практичної діяльності, і фахово зорієнтоване вивчення іноземної мови стає для них особливо актуальним.

Вивчення специфічних потреб студентів, співпраця з фахівцями й викладачами профільюючих кафедр дозволить розробляти сучасні інноваційні навчальні книжки з іноземної мови, відповідно до профілю вузу, факультету та спеціалізації із врахуванням українських чинників та Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Література

1. Рамкова Програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України. Колектив авторів: Амеліна С.М. та інш. – К.: Ленвіт, 2006. – 90 с.
2. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие. – К. Ленвит, 2004. – 192 с.
3. Фурман А. В. Теорія і практика розвивального підручника. – Тернопіль: Економічна думка. – 2004. – 288с.